

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΑ 11 ΙΟΥΝΙΟΥ 2012

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Το συναίσθημα της τιμής αποτελεί ένα από τα κίνητρα των ανθρωπίνων πράξεων και της ανθρώπινης συμπεριφοράς γενικότερα, και ίσως το σπουδαιότερο, αφού η τιμή, η υπόληψη, το φιλότιμο, η αξιοπρέπεια γίνονται η αιτία και το κίνητρο που υπαγορεύει στον άνθρωπο το πρακτέον. Το συναίσθημα αυτό της τιμής, είτε αφορά στο άτομο είτε στο λαό, **αποβαίνει** ο ρυθμιστής της συμπεριφοράς του και το βασικό αίτιο της τύχης του. Μάλιστα η υστεροφημία, σε ό,τι αφορά στα ιδεώδη και στα ιδανικά, εξαρτάται από το βαθμό λειτουργίας της υπόληψης και του φιλότιμου. Αυτήν την αξιοπρέπεια πρόβαλαν ιδιαίτερα οι τραγικοί ποιητές, και μάλιστα σε όλες τις εκφράσεις της, γιατί είχαν συλλάβει ότι το συναίσθημα της τιμής, μόνο όταν κινείται στο μέτρο, αποφέρει θετικά αποτελέσματα: αντίθετα, όταν παρουσιάζεται ως παρέκκλιση —και παρέκκλιση είναι ο εγωισμός, η **έπαρση**, η οίηση— οδηγεί κατευθείαν τον φορέα του στην ύβρη, με όλες τις **αναπόφευκτες** συνέπειες.

Η τραγική ποίηση εστιάζει τη δράση των προσώπων της στο συναίσθημα της τιμής, στο οποίο και αποδίδει ανεξέλεγκτη δύναμη, δεδομένου ότι αυτό, ανάλογα προς τη φύση του πρωταγωνιστή, μετεξελίσσεται και παρουσιάζεται με διάφορες μορφές, αλλά πάντα ως επιταγή εκπλήρωσης υψηλού χρέους: έτσι και οι τρεις τραγικοί ποιητές στάθηκαν στη θέση ότι η μεγαλοσύνη του ανθρώπου είναι συνυφασμένη με την υπέρβαση της μοίρας του και ότι στο δρόμο της σύγκρουσής του με το **αδυσώπητο** πεπρωμένο ο άνθρωπος, έστω και αν απολέσει τα πάντα, εκτός από ένα,

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

την ανθρώπινη αξιοπρέπειά του, μπορεί να καταξιωθεί στη συνείδησή του και στην κοινωνία.

Ο πρωταγωνιστής στην τραγωδία, με τον αγώνα, που του υποβάλλει η αξιοπρέπεια, δείχνει το βαθμό της ελευθερίας του και **ταυτόχρονα** στέλνει το μήνυμα στον άνθρωπο, έξω από χρόνο και τόπο, ότι στον τραγικό κόσμο μια μόνο δυνατότητα έχει ο ήρωας... Να γίνει παρανάλωμα της φλόγας του. Τι δικαίωση μπορεί να υπάρχει σε αυτό; Η αξιοπρέπεια. Αν από τη ζωή των προσώπων της δραματικής ποίησης απουσίαζε το συναίσθημα της τιμής, είναι βέβαιο ότι θα έλειπε από αυτά η μεγαλοπρέπεια, που τα διακρίνει και τα χαρακτηρίζει.

Το συναίσθημα της τιμής, όπως παρουσιάζεται στην τραγική ποίηση, στη σύγχρονη εποχή εξετάζεται ως αυτοσυναίσθημα και από τους ειδικούς προσμετράται η παιδευτική του διάσταση. Οι αναφορές και οι εργασίες, που έχουν γίνει σχετικά με την αξία του αυτοσυναισθήματος, συγκλίνουν στη θέση ότι αυτό αποτελεί μέτρο κρίσης της προόδου και της επίδοσης του μαθητή. Πολλοί ψυχολόγοι, παιδαγωγοί, κοινωνιολόγοι και άλλοι ειδικοί τονίζουν τη σπουδαιότητά του και επισημαίνουν ότι αποτελεί μια σημαντική προϋπόθεση για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς του ατόμου.

Το ενδιαφέρον για το συναίσθημα της τιμής δε δημιουργήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες. Ο άνθρωπος, από τότε που άρχισε η ιστορία, αναγνώρισε τη μη σωματική διάσταση της ύπαρξής του και επεδίωξε να κατανοήσει τις αιτίες της συμπεριφοράς του. Οι θέσεις των σύγχρονων επιστημόνων δικαιώνουν τους τραγικούς που κατέστησαν την τιμή μοχλό κύριο που ρυθμίζει τη συμπεριφορά του ανθρώπου και σηματοδοτεί την απόφαση για τις μεγάλες πράξεις. Ιδιαίτερα στη σχολική επίδοση η αυτοαντίληψη παίζει καθοριστικό ρόλο, δεδομένου ότι, όταν ο νέος διατίθεται θετικά απέναντι στον εαυτό του, είναι φυσικό να έχει καλή διάθεση για έπαινο και αναγνώριση μέσω της επιτυχίας και της επίδοσης γενικότερα.

Δημ. Ιω. Κουκουλομάτης, *Το συναίσθημα της τιμής στην τραγική ποίηση και η παιδευτική του διάσταση*, Αθήνα 1993- (Διασκευή).

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 100 – 120 λέξεων την πρόταση:

«...το συναίσθημα της τιμής, μόνο όταν κινείται στο μέτρο, αποφέρει θετικά αποτελέσματα» (1^η παράγραφος).

Μονάδες 10

B2. α) Να εντοπίσετε τα δομικά στοιχεία της πρώτης παραγράφου:

Το συναίσθημα της τιμής... αναπόφευκτες συνέπειες (μονάδες 3).

β) Να βρείτε δύο τρόπους με τους οποίους αναπτύσσεται η πρώτη παράγραφος και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο (μονάδες 4).

Μονάδες 7

B3. α) Να δικαιολογήσετε τη χρήση των παρακάτω διαρθρωτικών λέξεων, που υπογραμμίζονται στο κείμενο: και μάλιστα (1^η παράγραφος), Αν (3^η παράγραφος), όπως (4^η παράγραφος), Ιδιαίτερα (5^η παράγραφος) (μονάδες 4).

β) Να αιτιολογήσετε τη χρήση των σημείων στίξης στις φράσεις που ακολουθούν:

την άνω τελεία στη φράση «αποφέρει θετικά αποτελέσματα.» (1^η παράγραφος)

τις δύο παύλες στη φράση «—και παρέκκλιση είναι ο εγωισμός, η έπαρση, η οίηση—» (1^η παράγραφος)

τα αποσιωπητικά στη φράση «ότι στον τραγικό κόσμο μια μόνο δυνατότητα έχει ο ήρωας...» (3^η παράγραφος)

το ερωτηματικό στη φράση «Τι δικαίωση μπορεί να υπάρξει σε αυτό;» (3^η παράγραφος) (μονάδες 4).

Μονάδες 8

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

- B4. α)** Να χρησιμοποιήσετε καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις σε αντίστοιχες προτάσεις, ώστε να φαίνεται η σημασία της:
αποβαίνει, έπαρση, αναπόφευκτες, αδυσώπητο, ταυτόχρονα (μονάδες 5).
- β)** Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (μονάδες 5).

Μονάδες 10

- Γ1.** Σε ένα άρθρο για την εφημερίδα του σχολείου σας να αναπτύξετε με επιχειρήματα για ποιους λόγους αξίζει να καλλιεργείται στους νέους το συναίσθημα της τιμής και πώς η επαφή των νέων με την τραγική ποίηση μπορεί να ενισχύσει το συναίσθημα αυτό (500–600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό ανεξίτηλης μελάνης.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 18.00.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ & Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ
ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΔΕΥΤΕΡΑ 11 ΙΟΥΝΙΟΥ 2012
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ**

A1. Περίληψη

Ο συγγραφέας πραγματεύεται το συναίσθημα της τιμής ως άξονα της ανθρώπινης συμπεριφοράς, όπως μάλιστα προβάλλεται και στην τραγική ποίηση. Αναφέρει ότι αποτελεί γνώμονα του αξιόπρακτου, γεγονός που οι τραγικοί ποιητές υπογράμμισαν με την επισήμανση ότι εκτός του μέτρου, οδηγεί σε αλαζονεία με τις αντίστοιχες επιπτώσεις. Στην τραγική ποίηση, η τιμή αποτελεί ύψιστο καθήκον και συνδέεται με το μεγαλείο της ανθρώπινης ύπαρξης που νικά την ειμαρμένη. Ο τραγικός ήρωας, αγωνίζεται για την εσωτερική του ελευθερία, οδηγούμενος έτσι στη μεγαλοσύνη. Σήμερα, ειδικοί και μελετητές συμφωνούν ότι η τιμή είναι ένα αυτοσυναίσθημα που καθορίζει την ανθρώπινη προσωπικότητα καθώς έχει παιδευτική διάσταση και σχετίζεται με την μαθητική απόδοση. Επιλογικά, επισημαίνεται ότι ο άνθρωπος ανέκαθεν συναισθανόταν την πνευματική του οντότητα, επιβεβαιώνοντας τη θέση των μεγάλων τραγικών για την τιμή ως κίνητρο των ανθρώπινων ενεργειών και το συσχετισμό της με τη σχολική απόδοση, καθώς όταν ο νέος έχει επίγνωση της τιμής, επιτυγχάνει.

B1. Το συναίσθημα της τιμής και της αξιοπρέπειας αποτελεί σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης της προσωπικότητας και συμπεριφοράς του ατόμου. Προϋπόθεση όμως είναι η τήρηση του μέτρου μέσω του οποίου αποφεύγεται η αλαζονεία και οι επιπτώσεις της. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το άτομο απολαμβάνει τα θετικά αποτελέσματα της «μεσότητας» τα οποία του εξασφαλίζουν πνευματική ισορροπία, αυτοεκτίμηση και κοινωνική καταξίωση. Πιο συγκεκριμένα, κατοχυρώνει την ηθική του ελευθερία, εξασφαλίζει την υστεροφημία του, αισθάνεται ηθική ικανοποίηση και αποκτά κίνητρα για λήψη σημαντικών αποφάσεων και πραγμάτωση σπουδαιών έργων. Κατά συνέπεια, η μετριοφροσύνη αποτελεί ύψιστη ηθική αξία και γνώμονα για κάθε μορφή δράσης.

- B2. α.** Θεματική περίοδος : Το συναίσθημα ... πρακτέον.
Λεπτομέρειες - σχόλια : Το συναίσθημα αυτό ... συνέπειες.
Κατακλείδα δεν υπάρχει.
- β.** Αιτιολόγηση («αφού η τιμή ... γίνονται η αιτία.»)
Αίτιο-αποτέλεσμα («... όταν παρουσιάζεται ως παρέκκλιση ...
οδηγεί κατευθείαν ... συνέπειες.»)
- B3. α.** και μάλιστα : έμφαση
αν : υπόθεση
όπως : αναφορά
ιδιαίτερα : έμφαση
- β.**
- έμφαση στην αντίθεση θετικών – αρνητικών αποτελεσμάτων συναισθήματος της τιμής.
 - επεξήγηση στην έννοια «παρέκκλιση»
 - επεξήγηση, έμφαση
 - διαλογικός – επικοινωνιακός τόνος – παραστατικότητα
- B4. α.**
- Η αμέλεια σε αρκετές περιπτώσεις αποβαίνει μοιραία.
 - Η έπαρση του τον καθιστά αντιπαθή στον κοινωνικό του περίγυρο.
 - Τα περιβαλλοντικά προβλήματα προκαλούν αναπόφευκτες επιπτώσεις στον άνθρωπο.
 - Ο δικαστής ήταν αδυσώπητος, αφού δεν έλαβε υπ' όψη του κανένα ελαφρυντικό για το δράστη.
 - Οι αρχαίοι Έλληνες υποστήριζαν ότι το σώμα και το πνεύμα πρέπει να ασκούνται ταυτόχρονα.
- β.**
- αποβαίνει : καταλήγει
 - έπαρση : υπεροψία
 - αναπόφευκτες : αναπότρεπτες
 - αδυσώπητο : αμείλικτο
 - ταυτόχρονα : συγχρόνως

Γ1. «Η τιμή τιμή δεν έχει ...»

α : Το αίσθημα της τιμής :

- αποτελεί βασική ηθική αξία
- είναι κριτήριο για το «πρακτέον» ή το «αποφευκτέον»
- θεωρείται βασικός παράγοντας διαμόρφωσης της προσωπικότητας - συμπεριφοράς.
- εξασφαλίζει την υστεροφημία και την κοινωνική αποδοχή.
- συντελεί στην ομαλή κοινωνικοποίηση του ατόμου.
- βοηθά στην επαγγελματική του καταξίωση.
- διαμορφώνει σχέσεις εμπιστοσύνης στο πλαίσιο των διαπροσωπικών σχέσεων.
- συντελεί στη θετική αξιολόγηση του νέου σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής του.
- προσφέρει στους νέους ηθική ικανοποίηση και αποτελεί εφελκυστήρα για ανθρωπιστική δράση.
- συμβάλλει στην ηθική αυτοπραγμάτωση των νέων.

β : Η επαφή των νέων με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και ειδικότερα με τους μεγάλους τραγικούς ποιητές καλλιεργείται μέσω της ανθρωπιστικής παιδείας και της ενασχόλησής τους με σχετικές πολιτιστικές δραστηριότητες.

Η τραγική ποίηση ενισχύει το συναίσθημα της τιμής και της αξιοπρέπειας :

- οι πρωταγωνιστές των έργων εμφορούνται από πανανθρώπινες αξίες και ιδανικά τα οποία μεταλαμπαδεύονται στους νέους
- ηθικό μήνυμα της τραγικής ποίησης αποτελεί ότι το συναίσθημα της τιμής δεν πρέπει να υπερβαίνει το μέτρο
- το υψηλότερο ατομικό ηθικό χρέος είναι η διαφύλαξη της ηθικής ελευθερίας
- η μεγαλοπρέπεια των ηρώων της τραγικής ποίησης συνίσταται στην αυτοθυσία τους στο βωμό της διατήρησης της ηθικής τους ακεραιότητας
- στην τραγική ποίηση το συναίσθημα της τιμής και της αξιοπρέπειας αποτελεί προϋπόθεση για την υλοποίηση σημαντικών έργων
- η διδασκαλία της τραγικής ποίησης συντελεί στην ενίσχυση του αισθήματος της αυτοεκτίμησης των νέων